

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
30 жовтня 2024 року,
протокол № 4.

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 жовтня 2024 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ 2**

**для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок галузі знань 07 Управління та адміністрування**

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИКИ:

Завідувачка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, кандидатка економічних наук, доцентка
25 вересня 2024 року

Алла КРУШИНСЬКА

Доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, кандидатка економічних наук, доцентка
25 вересня 2024 року

Тетяна САМАРІЧЕВА

Доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, кандидат економічних наук
25 вересня 2024 року

Сергій ПОПЕЛЬ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
25 вересня 2024 року, протокол № 2.

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних наук, доцентка
25 вересня 2024 року

Алла КРУШИНСЬКА

Деканеса факультету управління та економіки, кандидатка економічних наук, доцентка
25 вересня 2024 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
23 жовтня 2024 року, протокол № 2.

Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
23 жовтня 2024 року

Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг 1,53 ум.др.арк.

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис практики	– 4
2. Заплановані результати практики	– 5
3. Бази практики	– 8
4. Організація та керівництво практикою	– 8
4.1. Організація практики	– 8
4.2. Обов'язки студента	– 8
4.3. Обов'язки керівника практики від Баз практики	– 9
4.4. Обов'язки керівника практики від університету	– 9
5. Зміст та оформлення звіту про практику	– 10
6. Схема нарахування балів	– 15
7. Рекомендовані джерела	– 19
7.1. Основні джерела	– 19
7.2. Допоміжні джерела	– 21
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 22
9. Додатки	– 23

1. Опис практики

1. Шифр і назва галузі знань	– 07 Управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва практики	– Виробнича практика 2
5. Тип практики	– Нормативна
6. Код практики	– П 2
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– Бакалавр
9. Курс / рік навчання	– Третій
10. Семестр	– шостий
11. Обсяг практики:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 6,0 / 180
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	–
% від загального обсягу	–
лекційні заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
семінарські заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
самостійна робота (годин)	– 180
% від загального обсягу	– 100
тижневих годин:	
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	–
% від загального обсягу	–
лекційні заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
семінарські заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
самостійна робота (годин)	–
% від загального обсягу	–
тижневих годин:	
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
12. Форма семестрового контролю	– Залік
13. Місце практики в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ППО 6. Гроші і кредит; ППО 7. Фінанси; ППО 8. Економіко-математичні методи та моделі; ППО 11. Бухгалтерський облік; ППО 12. Економіка підприємства; ППО 13. Фінанси суб'єктів господарювання; ППО 16. Фінансова звітність; ППО 17. Фінансовий облік та аудит.
2) супутні дисципліни	– ППО 22. Фінансовий аналіз;

3) наступні дисципліни

- ППО 25. Фінансове право.
 - ППО 26. Фінанси територіальних громад;
 - ППО 27. Банківські операції;
 - ППО 28. Страхові послуги.
14. Мова
- українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Загальні компетентності</p> <p>ЗК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 06. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 12. Здатність працювати автономно. ЗК 15. Здатність діяти на базі етичних принципів у професійній діяльності та навчанні.</p> <p style="text-align: center;">Спеціальні компетентності</p> <p>СК 03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування). СК 06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання й обробки даних у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 07. Здатність складати й аналізувати фінансову звітність. СК 08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК 09. Здатність здійснювати ефективні комунікації. СК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення. СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування. ПР 05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування). ПР 06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач. ПР 08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти. ПР 09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію. ПР 10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем. ПР 12. Використовувати професійну аргументацію для донесення</p>

	<p>інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.</p> <p>ПР 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p> <p>ПР 14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.</p> <p>ПР 16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>ПР 17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.</p> <p>ПР 18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.</p> <p>ПР 19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.</p> <p>ПР 20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.</p> <p>ПР 21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p> <p>ПР 24. Дотримання безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у професійній діяльності.</p> <p>ПР 25. Використовувати державну мову у професійній діяльності для подання складної інформації у стислій, письмовій та усній формі з дотриманням етичних принципів ділового спілкування.</p>
--	--

***Після завершення вивчення дисципліни
здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:***

1. Знання

(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)

- 1.1) відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату фахових дисциплін;
- 1.2) пояснювати основні теоретичні основи організації операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- 1.3) характеризувати організацію фінансової роботи підприємства, включаючи структуру управління фінансами та бухгалтерський облік;
- 1.4) пояснювати сутність та структуру активів підприємств, джерел їх формування, методів оцінки.

2. Розуміння

(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)

- 2.1) тлумачити зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть фінансів підприємства;
- 2.2) інтерпретувати фінансові показники підприємства, їх взаємозв'язок та динаміку змін;
- 2.3) характеризувати методичні засади планування економічної діяльності підприємства;
- 2.4) пояснювати особливості функціонування підприємства та його фінансової діяльності.

3. Застосування знань

(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)

- 3.1) встановлювати зв'язок між фінансово-економічними показниками підприємства та його стратегією розвитку;
- 3.2) використовувати економетричні методи для прогнозування фінансових показників підприємства;
- 3.3) використовувати методи SWOT-аналізу для визначення сильних і слабких сторін підприємства, а також його можливостей та загроз;
- 3.4) визначати причини зниження ефективності діяльності підприємства, виділяти пріоритети розвитку;
- 3.5) знаходити оптимальні умови використання ресурсів підприємства.

4. Аналіз

(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)

- 4.1) аналізувати структуру та динаміку активів і пасивів підприємства;
- 4.2) аналізувати показники діяльності підприємства, обґрунтовувати та надавати економічну інтерпретацію фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання;
- 4.3) аналізувати витрати підприємства;
- 4.4) визначати ефективність використання ресурсів підприємства та його фінансового менеджменту;

5. Синтез

(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)

- 5.1) узагальнювати результати аналізу фінансового стану підприємства та робити обґрунтовані висновки;
- 5.2) формувати пропозиції щодо підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства;
- 5.3) розробляти заходи для оптимізації фінансових потоків підприємства;
- 5.4) генерувати рекомендації щодо підвищення прибутковості підприємства та оптимізації витрат.

6. Оцінювання

(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)

- 6.1) оцінювати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність підприємства;
- 6.2) визначати ефективність використання основних засобів та оборотних активів підприємства;
- 6.3) оцінювати рівень податкового навантаження підприємства;
- 6.4) визначати ключові резерви для покращення фінансового стану підприємства.

7. Створення (творчість)

(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)

- 7.1) генерувати пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства на основі SWOT-аналізу;
- 7.2) розробляти економетричні моделі для прогнозування фінансових показників підприємства;
- 7.3) розробляти заходи щодо зниження фінансових ризиків підприємства;
- 7.4) Обґрунтовувати варіанти ефективного використання ресурсів підприємства та можливості їх оптимізації.

3. Бази практики

Базами практики можуть бути підприємства різних форм власності, видів господарської діяльності, організаційно-правового статусу, які є юридичними особами і функціонують на ринку не менше трьох років. Підприємства повинні відповідати сучасним вимогам, тобто застосовують передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної й маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджують прогресивні технології виробництва, організації праці та управління, штат підприємства укомплектований висококваліфікованими фахівцями, здатними створити відповідні умови студентам у здобутті професійних навичок.

Підбір баз практики здійснюється відділом практики, а також з врахуванням запропонованих студентами баз практики за погодженням з відділом практики університету. Розподіл студентів за базами практики і призначення керівників здійснюється випусковою кафедрою, погоджується з деканом та навчальним відділом і оформлюється наказом ректора після погодження з відповідними кафедрами університету.

4. Організація та керівництво практикою

4.1. Організація практики

Відповідальність за організацію і контроль за проведенням виробничої практики на освітньо-кваліфікаційному рівні Бакалавр покладається на відділ практики та кафедри університету. Відділ практики, відповідні кафедри університету формують наказ про проведення практики, готують направлення та визначають керівників практики від університету.

Керівництво практикою від університету здійснюють досвідчені науково-педагогічні працівники кафедр факультету управління та економіки, які брали безпосередню участь у навчальному процесі з предметів, що становлять теоретичну основу проходження практики.

4.2. Обов'язки студента

Порядок проходження практики, її зміст визначається програмою і календарним планом практики.

До початку практики студенти зобов'язані пройти інструктаж щодо проходження практики та оформлення всіх необхідних документів.

Під час проходження практики студент зобов'язаний:

- з'явитися на Базу практики в термін, встановлений наказом про проходження виробничої практики;
- скласти разом з керівником від Бази практики календарний план проходження практики;
- дотримуватися розпорядку робочого дня, встановленого на підприємстві;
- дотримуватися субординації та етичних норм, відповідально ставитися до виконання вказівок і доручень керівників практики;
- повністю виконувати завдання практики, передбачені програмою практики та вказівками керівників практики;
- бути відповідальним за виконану роботу;
- дотримуватися правил охорони праці та техніки безпеки;
- вести щоденник встановленої форми, в якому щодня записувати роботу, виконану за день (щоденник по закінченні практики має бути підписаний студентом і завірений підписом керівника практики від Бази практики та печаткою);
- зібрати добірку документів, яка є основою текстової частини звіту та додати її до звіту;
- отримати відгук (у щоденнику), підписаний керівником практики від Бази практики;
- протягом трьох днів після закінчення практики подати керівникові практики від

університету завірений керівником практики від Бази практики звіт про проходження виробничої практики, який повинен містити:

- календарний план та щоденник проходження практики;
- звіт про проходження виробничої практики (виклад матеріалу згідно з розділами);
- своєчасно, у визначений наказом про проведення захисту переддипломної практики термін, захистити звіт із практики.

Звіт, календарний план, щоденник практики та відгук підписуються керівником практики від Бази практики та завіряються печаткою.

В процесі виробничої практики кожен студент складає добірку документів нормативно-правового характеру та аналітичних відомостей, яка додається до звіту. Після перевірки і захисту звіту добірка повертається студентові.

4.3. Обов'язки керівника практики від Бази практики

Керівник практики від Бази практики зобов'язаний:

- визначити робоче місце студента на період проходження практики, ознайомити його з правилами внутрішнього розпорядку організації, вимогами техніки безпеки, організувати роботу студентів згідно з календарним планом;

- надати допомогу студенту у складанні календарного плану, дати відповідні роз'яснення;

- забезпечити можливість студентам користуватися законодавчими, нормативними актами, а при наявності – спеціальною літературою, бланками документів, аналітичними відомостями, звітами та іншими необхідними для виконання програми практики матеріалами;

- систематично перевіряти записи у щоденнику;

- залучати студентів до виконання організаційних, консультативно-дорадчих та інших функцій, прийняття рішень та контролю за їх виконанням;

- перевірити зміст звітів про практику;

- надати відгук (у щоденнику) кожному практиканту, в якому оцінити студента за такими критеріями:

✓ повнота та якість виконання програми практики;

✓ повнота та якість виконання календарного плану;

✓ повнота та якість виконання індивідуальних завдань;

✓ повнота та якість складання добірки документів;

✓ рівень теоретичної підготовки студента;

✓ рівень практичної підготовки студента;

✓ вміння практиканта користуватися набутими знаннями;

✓ виконання практикантом вказівок та доручень керівника від бази практики;

✓ дотримання практикантом розпорядку дня;

✓ участь у громадському житті колективу бази практики.

Обов'язково у відгуку має бути вказана кількість балів практики студента.

Керівник може усувати від проходження практики студентів, які порушують дисципліну і не виконують свої обов'язки. У цьому випадку він ставить до відома відділ кадрів організації та відділ практики університету.

4.4. Обов'язки керівника практики від університету

Керівник практики від університету зобов'язаний:

- взяти участь разом з деканатом і відділом практики в установчих зборах і провести консультацію щодо виконання програми практики, написання та оформлення звіту;

- надавати методичну допомогу студентам з питань проходження практики;

- здійснювати перевірку проходження практики студентами згідно з програмою та дотримання ними календарного плану, а також ведення щоденника й написання розділів звіту;

- разом з керівником практики від Бази практики узгоджувати календарний план проходження практики;
- по закінченню практики одержати від студентів звіти, здійснити їх перевірку та допуск до захисту;
- згідно з наказом по університету працювати у складі комісії із захисту звітів;
- брати участь в обговоренні результатів проходження та захисту звітів практики на засіданні кафедри.

5. Зміст та оформлення звіту про практику

За результатами виконання програми виробничої практики студент зобов'язаний підготувати і подати до захисту звіт, оформлення якого починається із **титульної сторінки** (Додаток А). Далі подається **зміст** звіту (Додаток Б) із зазначенням номерів сторінок, на яких починаються структурні підрозділи звіту. Наступним структурним елементом звіту є **вступ**, у якому зазначається місце проходження, мета і завдання виробничої практики.

Основна частина звіту повинна відображати наступні розділи:

Розділ 1. Загальна характеристика підприємства та організація фінансової роботи на «Назва бази практики».

На першому етапі проходження виробничої практики студент має ознайомитись зі специфікою господарської діяльності підприємства – об'єкта практики, його організаційною структурою, станом управління окремими напрямками діяльності підприємства загалом. Перелік рекомендованих для заповнення та аналізу таблиць до розділу 1 наведений в додатку В.

Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження виробничої практики наступних питань:

1.1 Загальна інформація про підприємство та техніко-економічні показники. Охарактеризувати основні ідентифікаційні ознаки підприємства як юридичної особи: дату створення, організаційно-правову форму господарювання, ступінь самостійності, місію, права та обов'язки підприємства, форму власності, приналежність до галузі, види діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо. Визначити сферу регулювання та контролю за діяльністю підприємства з боку держави (виконавчих органів, міністерств, відомств) чи місцевих органів влади.

Ознайомитися із статутом підприємства, охарактеризувати основні його розділи та порядок розробки.

Описати особливості відкриття підприємством поточного рахунку (інших рахунків) в банку, оформлення вірців підписів посадових осіб, порядок і форми здійснення безготівкових розрахунків підприємства тощо.

Описати організаційну структури підприємства: схема управління, підпорядкованість основних функціональних служб і підрозділів, характеристику функціональних обов'язків основних ланок управління підприємством, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо), органи нагляду та контролю за діяльністю підприємства, періодичність їх зборів, характер питань, що розглядаються.

Дослідити техніко-економічні показники діяльності підприємства (додаток В, табл. В.1): обсяг реалізації товарів або послуг, собівартість, вартість майна, вартість активів, вартість основного капіталу, чисельність працівників, фонд оплати праці, прибуток, фондвіддача та фондомісткість, середня заробітна плата, продуктивність праці, рентабельність.

1.2 Аналіз операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Проаналізувати основні види операційної діяльності підприємства: спеціалізацію, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності.

Аналіз результатів виробничої діяльності підприємства на основі форм річної фінансової та статистичної звітності: обсяги та структура виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) (додаток В, табл. В.2). , трудомісткості виробництва та якості продукції.

Опис обсягу, складу та структури основних засобів, що використовуються у господарському процесі підприємства за останні 3 роки (додаток В, табл. В.3). Оцінка ступеня забезпеченості ними підприємства.

Аналіз складу та структури оборотних активів підприємства за останні три роки (додаток В, табл. В.4), основних постачальників сировини і матеріалів для підприємства. Порядок визначення потреби в оборотних коштах на підприємстві та розрахунку нормативів оборотних коштів.

Аналіз грошових надходжень підприємства. Види доходів підприємства, їх характеристика. Порядок формування і розподілу виручки від реалізації продукції підприємства, інших операційних доходів, фінансових доходів.

1.3. Організація фінансової роботи.

Дослідити організаційну структура підрозділів управління фінансами. Їх основні завдання, функції та зв'язок із іншими ланками управління.

Характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві: облікова політика, форма та принципи обліку, застосування програмного забезпечення для організації облікової роботи.

Аналіз складу та структури витрат підприємства в розрізі постійних і змінних витрат, прямих і накладних витрат (додаток В, табл. В.5). Визначення точки беззбитковості підприємства в натуральному та вартісному вираженні, маржинального доходу та запасу фінансової міцності підприємства.

Порядок розрахунку собівартості продукції (калькуляція) на прикладі 2-3 виробів, характеристика структури собівартості продукції. Аналіз рівня витрат на виробництво і реалізацію продукції підприємства за останні 3 роки.

Оцінка динаміки адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат підприємства за останні три роки.

Характеристика системи оподаткування підприємства: основні види податків та зборів до державного та місцевого бюджетів, які сплачує підприємство. Особливості справляння податків і зборів підприємством. Оцінка рівня податкового навантаження підприємства.

Порядок грошових розрахунків підприємства: проведення касових операцій на підприємстві; система та форми безготівкових розрахунків, які використовуються підприємством; порядок відкриття та види рахунків підприємства в банках. Аналіз практики дотримання підприємством розрахунково-платіжної дисципліни.

Характеристика кредитних відносин підприємства.

Фінансове планування та бюджетування на підприємстві. Аналіз фінансових планів.

Порядок складання фінансової звітності на підприємстві: склад фінансової звітності підприємства, порядок складання балансу підприємства, звіту про фінансові результати, про власний капітал, про рух грошових коштів. Загальний аналіз даних фінансової звітності підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ «НАЗВА БАЗИ ПРАКТИКИ»

У даному розділі студент здійснює оцінювання фінансового стану підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності, оцінки ділової активності, фінансової стійкості, формування та розподілу прибутку підприємства. Перелік рекомендованих для заповнення та аналізу таблиць до розділу 2 наведений в додатку Г. Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження виробничої практики 2 наступних питань:

2.1 Ліквідність і платоспроможність підприємства

На підставі даних фінансової звітності підприємства: Баланс (форма №1) необхідно оцінити ліквідність балансу на початок і на кінець звітного року на основі групування активів за ступенем ліквідності і пасивів за строками погашення (додаток Г, табл. Г1) та необхідно оцінити ліквідність підприємства на основі визначення коефіцієнтів ліквідності, а також окреслити рівні платоспроможності підприємства (додаток Г, табл. Г2).

За отриманими результатами зробити відповідні висновки.

2.2. Оцінка ділової активності підприємства

На підставі даних фінансової звітності підприємства: (форми №1, №2) необхідно оцінити ділову активність підприємства, розрахувавши показники оборотності активів за звітний період (додаток Г, табл. Г3) та показники оборотності пасивів за звітний період (додаток Г, табл. Г4).

За отриманими результатами зробити відповідні висновки.

2.3. Фінансова стійкість підприємства

На підставі даних фінансової звітності підприємства: Баланс (форма №1) необхідно оцінити фінансову стійкість підприємства, визначивши відносні показники:

- структури джерел формування капіталу підприємства;
- оборотних активів підприємства
- стану основного капіталу підприємства (додаток Г, табл. Г5).

Розрахунки здійснити на початок і на кінець звітного періоду, оцінити їх відхилення та зробити висновки щодо залежності фінансової стійкості підприємства від зміни структури джерел фінансових ресурсів підприємства.

2.4. Формування і розподіл прибутку

Порядок формування прибутку підприємства, аналіз його динаміки за останні 3 роки (додаток Г, табл. Г6). Факторний аналіз прибутку підприємства з виявленням резервів зростання загальної величини прибутку підприємства. Аналіз основних показників рентабельності діяльності підприємства за останні 3 роки (додаток Г, табл. Г7). Порядок розподілу та використання прибутку підприємства. Характеристика фондів та резервів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку, порядок їх використання.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ «НАЗВА БАЗИ ПРАКТИКИ».

У цьому розділі студент визначає сильні і слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози для функціонування та фінансового стану підприємства за допомогою SWOT-аналіз. Крім того, студент за допомогою лінійних економетричних моделей має здійснити прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства. Відповідно до цього третій розділ звіту з практики передбачає наявність наступних питань:

3.1. SWOT-аналіз фінансового стану підприємства.

Провести SWOT-аналіз, заповнивши табл. 6: сильні сторони (визначте, що робить підприємство конкурентоспроможним); слабкі сторони (виділіть обмеження чи недоліки, які заважають розвитку); можливості (проаналізуйте зовнішні фактори, які можуть сприяти зростанню підприємства; загрози (розгляньте ризики та виклики, які можуть вплинути на діяльність підприємства).

Таблиця 3.1. SWOT-аналіз фінансового стану підприємства

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Зробити висновки: яким чином використати сильні сторони підприємства, як подолати слабкі сторони, як використати виявлені можливості, як мінімізувати загрози та виклики.

3.2. Прогнозування діяльності підприємства на основі економіко-математичної моделі

Спрогнозувати прибуток (або інший результуючий показник, залежно від специфіки діяльності підприємства) підприємства за допомогою лінійної економетричної моделі з двома змінними.

Загальний вигляд моделі:

$$y = a_0 + a_1 x_1$$

y – розрахунковий розмір прибутку, млн. грн.

x_1 – незалежна змінна (показники які найбільше впливають на зміну прибутку);

a_0, a_1 , – оцінки параметрів моделі

Для цього потрібно виконати наступне:

1. Зібрати значення прибутку і обраного показника, що впливає на нього для проведення розрахунків за останні 5-10 періодів. Та провести розрахунки, що необхідні для визначення тісноти зв'язку між змінними та оцінок моделі.

№	y	x	\bar{y} (середнє значення y)	\bar{x} (середнє значення x)	Δy (відхилення y від середнього значення \bar{y})	Δx (відхилення x від середнього значення \bar{x})	x^2	x y	\hat{y}_i (розрахунковий розмір прибутку)
1									
2									
3									
4									
...									
Σ (сума)									

2. Визначити ступінь тісноти лінійного зв'язку між змінними за допомогою коефіцієнта кореляції.

$$r = \pm \sqrt{d}$$

$$d = \frac{\sigma_{\text{поясн.}}^2}{\sigma_{\text{заг.}}^2}$$

$$\sigma_{\text{заг.}}^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n}; \quad \sigma_{\text{поясн.}}^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{n}$$

Чим ближче отримане значення коефіцієнта кореляції до 1 тим тісніший зв'язок між змінними.

3. Знайти оцінки моделі методом найменших квадратів із застосуванням системи нормальних рівнянь або методом відхилень від середніх.

1) Система нормальних рівнянь МНК:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum_{i=1}^n x_i = \sum_{i=1}^n y_i \\ a_0 \sum_{i=1}^n x_i + a_1 \sum_{i=1}^n x_i^2 = \sum_{i=1}^n x_i y_i \end{cases}$$

n – кількість періодів

Далі слід розв'язати систему рівнянь в результаті чого буде визначено оцінки моделі α_0, α_1 .

2) Відхилення від середніх:

$$a_1 = \frac{\sum_{i=1}^n (\Delta x_i y_i)}{\sum_{i=1}^n (\Delta x_i)^2} \quad a_0 = \bar{y} - a_1 \bar{x}$$

В результаті буде отримане лінійне рівняння $\hat{y} = a_0 + a_1 x_1$

4. Перевірити на адекватність побудовану економетричну модель з ймовірністю $p=0,95$.

Перевірка загальної адекватності моделі (F-критерій).

$$F_{емп} > F_{кр}$$

$$F_{емп} = \frac{r^2 (n - m - 1)}{m(1 - r^2)}$$

$F_{кр}$ – табличне значення даного критерію для рівня надійності $p=0,95$ та числа ступенів вільності $k_1=m, k_2=n-m-1$.

m – число незалежних змінних - 1

Якщо $F_{емп} > F_{кр}$ то отримане економетричне рівняння відповідає реальній дійсності і на його основі можна здійснювати прогнози.

5. Знайти прогнозне значення прибутку на наступний період (або іншого результуючого показника, залежно від специфіки діяльності підприємства).

6. Зробити відповідні висновки.

Висновки. В них студент на основі опрацьованої інформації повинен узагальнити результати аналізу, сформулювати висновки та пропозиції щодо вирішення недоліків, використання наявних резервів та закріплення досягнень, а також виявити перспективи розвитку відповідної сфери життєдіяльності чи галузі економіки міста (району, області) та пропозиції з покращення умов охорони праці на підприємстві (установі, організації).

Розробка пропозицій має ґрунтуватися на виявлених недоліках організації роботи підприємства, наявних резервах її удосконалення, вивченні вітчизняного й закордонного досвіду кращих підприємств аналогічного та споріднених профілів діяльності.

Текст викладу основної частини звіту повинен супроводжуватися ілюстративним матеріалом (таблиці, діаграми, графіки тощо) з обов'язковим їх аналізом. Здійснюючи аналіз, студент повинен не лише вказувати на динаміку зміни показників, а **визначати вплив факторів на їх зміну, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами.** В додатках наведені **орієнтовні** таблиці для проведення аналізу, **перелік яких не є вичерпним.**

Список використаних джерел повинен включати чинні нормативно-правові акти та спеціальну і загальну літературу.

На останній сторінці звіту ставиться дата та підпис студента.

Обсяг звіту повинен складати до 45 друкованих сторінок. Розділи, окремі питання звіту мають бути чітко визначені, викладені в логічній послідовності і конкретизовані. Таблиці, ілюстративний матеріал, додатки повинні бути змістовними і оформлені відповідно до стандартів виконання письмових робіт у вищій школі.

Звіт друкується на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу формату А4 через півтора міжрядкових інтервали шрифтом 14. Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве - не менше 20 мм, праве - не менше 10 мм, верхнє і нижнє - не менше 20 мм.

Сторінки, розділи, підрозділи, пункти, рисунки, таблиці, формули тощо нумеруються арабськими цифрами без знака №. Таблиці та ілюстративний матеріал, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше. Ілюстрації (графіки, діаграми та ін.) позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно у межах розділу. Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 2.1».

Кожна таблиця повинна мати назву, яка наводиться над таблицею симетрично до тексту. Слово «Таблиця» та безпосередньо її назва починаються з великої літери. У кожній таблиці заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне ціле. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Таблицю з великою кількістю рядків можна перенести на іншу сторінку, не повторюючи назви, зі словами «Продовж. табл.». На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому слово «Таблиця» пишуть скорочено, наприклад, «табл. 2.3».

До звіту слід додати опрацьовані студентом основні форми фінансової, податкової та статистичної звітності. З урахуванням специфіки діяльності підприємства ними є:

- баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1) та звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2) або фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-м, 2-м) / спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-мс, 2-мс);

- примітки до річної фінансової звітності (форма № 5);
- звіт про обсяги реалізованих послуг №1-послуги (місячна);
- звіт з праці №1-ПВ (місячна);
- звіт з праці №1-ПВ (квартальна);
- звіт про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання №6-ПВ (річна);

- капітальні інвестиції № 2-інвестиції (квартальна);
- капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів №2-інвестиції (річна)
- звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів №2-Б (річна, квартальна);
- звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції №1П-НПП (річна);
- звіт про обсяги реалізованих послуг №1-послуги (річна);
- звіт про реалізацію сільськогосподарської продукції 21-заг (річна);
- звіт щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Оформлений за всіма зазначеними вимогами і прорецензований звіт з практики приймається викладачем-керівником практики від університету протягом наступних 3-х робочих днів після її закінчення.

Індивідуальне завдання виробничої практики 2. Залежно від обраної тематики курсової роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий аналіз» студент(ка) повинен(на) зібрати добірку документів, сформулювати основні пропозиції щодо удосконалення окремого напрямку (напрямів) роботи підприємства, або впровадження певного нововведення (інновації), які можуть бути в майбутньому розвинені при написанні курсової роботи.

6. Схема нарахування балів

6.1. За проходження і захист звіту з практики студент максимально може отримати 100 балів за шкалою ЄКТС. Підсумкова оцінка з практики визначається за результатами її (його) проходження та захисту студентом звіту шляхом додавання оцінок керівника від бази практики, керівника від університету та комісії за результатами захисту звіту.

6.2. Структура балів, набраних студентом за результатами проходження та захисту звіту з практики, подано у табл. 6.1.

Таблиця 6.1. Структура балів, набраних студентом за результатами проходження та захисту практики

Складові оцінки	Максимальна кількість балів
Оцінка керівника від бази практики (стажування)	20
Оцінка керівника від університету	40
Оцінка комісії за результатами захисту звіту	40

6.3. Керівник від бази практики оцінює проходження практики студентом шляхом заповнення анкети оцінювання відповідно до робочої програми з практики. Критерії оцінювання керівником від бази практики проходження практики студентом подано у табл. 6.2.

Таблиця 6.2. Критерії оцінювання керівником від бази практики проходження студентом практики

Критерії оцінювання	Рівень (кількість балів)				Примітка
	низький (0-0,5)	середній (1)	достатній (1,5)	високий (2)	
Повнота та якість виконання програми практики					
Повнота та якість виконання календарного плану					
Повнота та якість виконання індивідуальних завдань					
Повнота та якість складання добірки документів					
Рівень теоретичної підготовки студента					
Рівень практичної підготовки студента					
Вміння практиканта користуватися набутими знаннями					
Виконання практикантом вказівок та доручень керівника від бази практики					
Дотримання практикантом розпорядку дня					
Участь у громадському житті колективу бази практики					
Всього					

6.4. Керівник від університету виставляє оцінку за проходження практики як суму балів, отриманих студентом за виконання окремих видів робіт, на підставі рецензування письмового звіту з практики разом з доданими до нього документами. Види робіт і критерії їх оцінювання подано у табл. 6.3.

Таблиця 6.3. Критерії оцінювання керівником від університету проходження студентом практики

Вид робіт	Критерії оцінювання	Бали
Підготовка та затвердження календарного плану проходження практики	Своєчасність підготовки, відповідність програмі практики, виданим індивідуальним завданням	до 4
Підготовка добірки документів	Обсяг, зміст добірки документів, кількість проектів документів, підготовлених самостійно	до 6
Заповнення щоденника проходження практики	Систематичність ведення щоденника; повнота та детальність переліку виконаних робіт; відповідність календарному плану	до 9
Підготовка звіту з проходження практики	Своєчасність подання на рецензування; відповідність оформлення вимогам, встановлених в робочій програмі практики; наявність усіх необхідних відомостей, передбачених в робочій програмі практики тощо	до 13
Виконання індивідуального завдання	Повнота, якість виконання індивідуального завдання	до 13
Всього		не більше 40

6.5. Критерії оцінювання захисту звіту з практики подано у табл. 6.4.

Таблиця 6.4. Критерії оцінювання захисту звіту з практики

Кількість балів	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
1	2	3
36-40	високий	Доповідь студента продумана, структурована, містить основні результати проходження практики, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, виклад логічний, доказовий (обґрунтований), висновки і узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне.
33-35,5	достатній	Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне.

1	2	3
30-32,5		<p>Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні, мають місце практичні рекомендації; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне.</p> <p>Але виклад недостатньо систематизовано, у визначенні понять, термінології та узагальненнях мають місце окремі помилки, які виправляються за допомогою додаткових питань членів комісії.</p>
27-29,5	середній	<p>Доповідь студента свідчить про розуміння основних питань програми практики, проте мають місце окремі прогалини в знаннях: визначення понять нечіткі, неточні, висновки і узагальнення, практичні рекомендації аргументовані слабо, в них допускаються помилки, знання фрагментарні, неповні, спостерігається невміння працювати з документами, джерелами права, користуватися фаховою термінологією.</p>
24-26,5		<p>Доповідь студента свідчить про розуміння основних питань програми практики, проте мають місце значні прогалини в знаннях: визначення понять нечіткі, неточні, недостатні, висновки і узагальнення, практичні рекомендації аргументовані слабо, в них допускаються помилки, знання практиканта фрагментарні, неповні, спостерігається невміння працювати з документами, джерелами права, фаховою термінологією.</p>
14-23,5	низький	<p>Доповідь студента належним чином не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння змісту та завдань практики; студент недостатньо орієнтується в системі чинного законодавства, не в змозі на належному рівні використовувати фахову термінологію.</p>
0-13,5		<p>Доповідь студента не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння матеріалу поверхневе; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; не вміє використовувати фахову термінологію. Програма практики виконана не в повному обсязі.</p>

7 Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства : підручник. К. : Ліра-К, 2013. 664 с.
2. Багацька К. В. Фінансовий аналіз: підручник Нац. ун-т харч. технологій. Київ: НУХТ, 2014. 319 с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчальний посібник для студентів ВУЗів. К.: ЦУЛ, 2009. 328 с.
4. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств. навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
5. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 384 с.
6. Благун І.С. Математичні методи в економіці: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 251 с.
7. Бойчик І. М. Економіка підприємства [Електронний ресурс] : опор. консп. лекцій. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 120 с.
8. Болтянська Л.О., Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 668 с.
9. Буряк П.Ю. Фінансово-економічний аналіз: підручник. К.: Професіонал, 2004. 520с.
10. Вергунова І.М. Системне моделювання в економіці. К. : ТОВ «Наш формат», 2016. 134 с.
11. Гаркуша Н. М., Цуканова О. В., Горошанська О. О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посібник. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2012. 592 с.
12. Гиль О. О., Гришина Л. О., Карась П. М. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : навч. посібник : кредитно-модульний курс. МОН України. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 248 с.
13. Гуменюк М.М. Практикум із фінансів підприємств : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 168 с.
14. Спіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2017. 142 с.
15. Загурський О.М. Фінансовий аналіз: кредитно – модульний курс: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2013. 472 с.
16. Залуцький І. Р. Планування і діагностика діяльності підприємств : навч. посібник. НАДУ при Президентові України. Львів : Новий Світ 2000, 2009. 320 с.
17. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
18. Іващук О.Т. Економіко-математичне моделювання: Навчальний посібник / За ред. О. Т. Іващука. Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. 704 с.
19. Казарезов А.Я., Ципліцька О.О. Економіко-математичне моделювання: навчальний посібник для самостійного вивчення. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 248 с.
20. Кальченко О. М. Фінансовий аналіз: теорія і практика (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : Брагинець О. В., 2019. 435 с.
21. Карімов Г. І. Моделювання та прогнозування в управлінні: навч. Посібник. Кам'янське: ДДТУ, 2018.–163 с.
22. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання : підручник. К. : Ліра-К, 2013. 248 с.
23. Ковальчук Н. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2019. 336 с.
24. Колот В. М., Рєпіна І.М., Щербина О. В. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2009. 444с.
25. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. посібник. К.: Знання, КОО, 2009. 378 с.

26. Косової Т.Д., Сіменко І.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2015. 440 с.
27. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
28. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. К.: КНЕУ, 2013. 1091 с.
29. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.
30. Лігоненко Л.О., Височин І.В., Корольова О.В. Економіка та фінанси підприємства: методика розв'язання практичних задач : навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.
31. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536с.
32. Оленко І. П. Фінансовий аналіз: навч. посіб.; Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 155 с.
33. Онисько С. М. Фінанси підприємств : підручник. К. : Ліра-К, 2014. 368 с.
34. Онисько С. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : підручник. К. : Ліра-К, 2014. 264 с.
35. Основи фінансового аналізу: навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ. Ун-т банк. справи Нац. банку України (м. Київ), Львів. ін-т банк. справи. Вид. 2-ге, випр. і допов. Львів : ННБК "Акад. технологій та бізнесу", 2015. 151 с.
36. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. Х. : ХНЕУ, 2012. 251с.
37. Петрович Й. М. Економіка і фінанси підприємства : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2014. 408 с.
38. Петрович Й. М. Створення і функціонування суб'єктів підприємництва : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2015. 256 с.
39. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств : підручник. 7-ме вид., [без змін.]. К. : Вид-во КНЕУ, 2008. 552 с.
40. Портна О. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. К. : Патерик, 2015. 312 с.
41. Самайчук С. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. ДВНЗ "Херсон. держ. аграр. ун-т". Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 215 с.
42. Тарасенко, І. О., Любенко Н. М. Фінанси підприємств : підручник. К. : КНУТД, 2015. 360 с.
43. Трусова Н. В. Фінансовий аналіз підприємства: методика та практика: навч. посіб. Тавр. держ. агротехнол. ун-т. 2-ге вид. Мелітополь : Мелітоп. міськ. друк., 2019. 272с.
44. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.
45. Фінанси підприємств: навч. посіб. за ред. О.О. Яцух; Тавр. держ. агротехнол. ун-т. - Мелітополь : Вид. буд. Мелітоп. міськ. друк., 2018. 290 с.
46. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
47. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підручник]. Житомир : Рута, 2012. 608 с.
48. Чаюн І.О., Богославець Г.М., Стасюк Л.Л. Економіка підприємства: підручник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 569 с.
49. Швиданенко Г. О., Гончарова Н.П., Мендрул О. Г. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К. : КНЕУ, 2012. 364с.
50. Юрій Е.О., Корбутяк А.Г., Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Сокровольська Н.Я. Фінанси підприємств у схемах і таблицях: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 111 с.
51. Яценко В.М., Шинкаренко О.М., Бразілій Н.М. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Черкаси: ЧДТУ, 2010. 267 с.

7.2. Допоміжні джерела

52. Ващенко А. А. Ефективність виробничо-господарської діяльності в механізмі управління промисловими підприємствами. *Economics Bulletin*. 2014. № 1. С. 80 – 87.
53. Довбня С. Б. Методичні особливості комплексної оцінки фінансового стану та економічних результатів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=3&y=2015>
54. Іжевський П., Піхняк Т., Самарічева Т. Сучасні підходи в аналізі та оцінці бізнес-проектів. *Економічний простір*. 2024. № 191, С. 296-302. <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1569/1512>
55. Крушинська А. В. Економічне обґрунтування сценаріїв підвищення прибутковості та інвестиційної привабливості підприємства на основі використання операційного важеля. Університетські наукові записки. 2020. № 2 (74). С. 77-89.
56. Крушинська А. Сорохан К. Управління фінансовими інвестиціями. підприємства. “Наукові підсумки року: досягнення, проекти, перспективи: матеріали VI Всеукраїнської мультидисциплінарної науково-практичної Інтернет-конференції (м.Львів, 28 грудня 2021 року), Київ : Яроченко Я. В., 2021 р. С.132-135 с.
57. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємства: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2011 338 .
58. Рощина Н.В. Управління витратами в системі оцінки ефективності діяльності промислових підприємств. *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2014. Вип. 11. С. 216–221.
59. Синчак В. П. Особливий механізм справляння податків і зборів в умовах функціонування спрощеної системи оподаткування. *Облік і фінанси*. 2020. №2 (88). С. 103 – 113.
60. Ткачук Н. М. Чисті грошові потоки в системі управління підприємством. Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, м. Ірпінь, 22 лютого 2024 року. Ірпінь, 2024. 612 с., С.358-360.
61. Ткачук Н.М. Грошові потоки підприємства: аналіз та оцінка. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27-28 березня 2024 р. Львів: ЛНУП, 2024. 579 с., С.383-385.
62. Ткачук Н.М. Ділова активність як інструмент управління грошовими потоками підприємства. Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Харків: ДБТУ. Ч. 1. 2024. 694 с. С. 544-549.
63. Ткачук Н.М. Інноваційна політика розвитку сучасних підприємств. Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листопада 2022 р., м. Київ) / Відпов. за вип. Ю.С. Бездушна. К.: ННЦ «ІАЕ», 2022. 238 с. С. 112-115.
64. Ткачук Н.М. Особливості аналізу грошових потоків підприємства в сучасних умовах. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. С.571-573.
65. Ткачук Н.М. Фінансування інноваційної діяльності підприємств: особливості та реалії. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 14-15 квітня 2022 р. Полтава, 2022. С. 418-420.

66. Ткачук Н.М., Щербановська А.А. Оцінка ефективності управління оборотними активами РБП «Модерн». *Multidisciplinary academic explorations. Abstracts of I International Scientific and Practical Conference. Amsterdam, Netherlands 2022.* Р. 44-47
67. Фасолько Т. М. Оптимізаційне моделювання управління фінансовими ресурсами: моделі ризику. *Реформування фінансово-економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 15-16 грудня 2023 року). За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, В. В. Химинець та ін. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 178
68. Фасолько Т.М. Підвищення ефективності матеріально-технічного забезпечення підприємства. Університетські наукові записки. *Науковий часопис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.* 2020. Том 19, №2(74).С.55-67
69. Швиданенко Г. О., Кузьомко В.М., Норіцина Н.І. Економічна безпека бізнесу: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2011. 511с.
70. Шпак Н. О. Економічна стабільність суб'єктів господарювання в умовах хаотичного розвитку національної економіки України : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2015. 288 с.
71. Янковець Т. М. Економіка і планування : навч. посіб. К. : КНУТД, 2015. 244 с.
72. Samaricheva T., Khaidari A. Innovative approaches to rapid analysis of the financial condition of enterprises. *SCIENTIFIC JOURNAL HE-SS in Ostroleka.* 2024. № 3 (54). P. 72-82. URL: <https://ojs.wsa.edu.pl/index.php/sj-economics/article/view/660/103>

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. http://www.rada.gov.ua	– Веб-портал Верховної Ради України
2. http://www.president.gov.ua	– Веб-портал Адміністрації Президента України
3. http://www.kmu.gov.ua	– Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. http://mon.gov.ua	– Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
5. http://www.nads.gov.ua	– Веб-сайт Національного агентства України з питань державної служби
6. http://www.me.gov.ua	– Веб-сайт Міністерства економіки України
7. http://www.archives.gov.ua	– Веб-портал Державної архівної служби України
8. http://nbuv.gov.ua/	– Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
9. http://gntb.gov.ua/ua/	– Веб-сайт Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
10. http://www.ounb.km.ua/	– Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
11. http://www.adm.km.ua/	– Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
12. http://km-oblrada.gov.ua/	– Веб-сайт Хмельницької обласної ради
13. http://www.khmelnysky.com/	– Веб-сайт Хмельницької міської ради
14. http://www.univer.km.ua/	– Веб-сайт Хмельницького університету управління та права
15. http://eup.ru/	– Науково-освітній портал “Економіка і управління на підприємствах”
16. http://www.cfin.ru	– Веб-сайт «Корпоративний менеджмент»

ДОДАТОК А

Приклад оформлення титульної сторінки звіту

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

Кафедра фінансів, банківської
справи, страхування та фондового
ринку

ЗВІТ

про проходження практики 2 у

_____ (назва підприємства)

Виконав(ла): студент (ка)
3 курсу __ факультету управління та
економіки

(П.І.П. студента)

**Керівник практики від
університету:**

(посада, науковий ступінь, вчене звання,

П.І.П. керівника)

Підсумкова оцінка з
практики:

Бали _____

ECTS _____

« __ » _____ 20__ р.

« __ » _____ 20__ р. _____
(дата здачі звіту) (підпис)

**Керівник практики від Бази
практики:**

(посада,

П.І.П. керівника)

(підпис)

Хмельницький

20__

ДОДАТОК Б
Структура звіту з практики

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ РОБОТИ НА «НАЗВА БАЗИ ПРАКТИКИ»..	5
1.1. Загальна інформація про підприємство та техніко-економічні показники	5
1.2. Аналіз операційної, фінансової та інвестиційної діяльності	9
1.3. Організація фінансової роботи	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ «НАЗВА БАЗИ ПРАКТИКИ»..	18
2.1. Ліквідність і платоспроможність підприємства.....	18
2.2. Оцінки ділової активності підприємства.....	21
2.3. Фінансова стійкість підприємства.....	24
2.4. Формування і розподіл прибутку	28
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ «НАЗВА БАЗИ ПРАКТИКИ»	32
3.1. SWOT-аналіз фінансового стану підприємства.....	32
3.2. Прогнозування діяльності підприємства на основі економіко-математичної моделі	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	49

ДОДАТОК В

Таблиця В.1. Аналіз основних техніко-економічних показників підприємства за 20__ -20__ роки

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	20__ р.	20__ р.		20__ р.	
				абсол. знач.	у % до попер. року	абсол. знач.	у % до попер. року
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг	тис. грн.					
2.	Середньоспискова чисельність:	Осіб					
	- працівників						
	- робітників						
3.	Середньорічний виробіток:	тис. грн.					
	- одного працівника						
	- одного робітника						
4.	Фонд оплати праці	тис. грн.					
5.	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	грн.					
6.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.					
7.	Чистий прибуток (збиток) всього	тис. грн.					
8.	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн.					
9.	Рентабельність/ збитковість продукції, робіт, послуг,	%					
10.	Рентабельність/ збитковість продажу	%					
11.	Середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю)	тис. грн.					
12.	Фондовіддача	грн./грн.					

Таблиця В.2. Динаміка обсягу та структури реалізації основних видів продукції (послуг) на підприємстві за 20__ -20__ рр.

Назва продукції (послуг)	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Відхилення 20__ р. від 20__ р. (+, -), тис. грн.	Відхилення 20__ р до 20__ р., %
	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.								
2.								
.....								
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг								

Таблиця В.3. Наявність, рух і структура основних засобів

Група основних засобів	Наявність на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець року	
	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %
20__ р.								
1.								
2.								
.....								
Всього основних засобів								
20__ р.								
1.								
2.								
.....								
Всього основних засобів								
20__ р.								
1.								
2.								
....								
Всього основних засобів								

Таблиця В.4. Структура оборотних активів підприємства за 20__ – 20__ рр.

	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Темп росту 20__ р. до 20__ р., %	
	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %
Виробничі запаси								
Незавершене виробництво								
Готова продукція								
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги								
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами								
з бюджетом								
у тому числі з податку на прибуток								
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків								
Інша поточна дебіторська заборгованість								
Гроші та їх еквіваленти								
Вартість оборотних активів на кінець року		100		100		100		

Таблиця В.5. Динаміка та структура витрат за економічними елементами за 20__ – 20__ рр.

Елементи витрат на виробництво	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Відхилення 20__ р. від 20__ р., (+/-)	
	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. ваги, %
Матеріальні витрати								
Витрати на оплату праці								
Відрахування на соціальні заходи								
Амортизація								
Інші витрати								
Разом		100,00		100,00		100,00		-

Додаток Г

Таблиця Г.1. Аналіз ліквідності балансу «Назва бази практики», тис. грн.

Група	Вид оборотних активів	Роки		Група	Вид зобов'язань і забезпечень	Роки		Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів (А-П)
		Базовий	Звітний			Базовий	Звітний	
А1	Високоліквідні			П1	Найбільш термінові			
А2	Середньоліквідні			П2	Короткострокові			
А3	Низьколіквідні			П3	Довгострокові			
А4	Важколіквідні			П4	Постійні пасиви			
	Усього				Усього			

Таблиця Г.2. Показники оцінювання ліквідності та платоспроможності

№ з/п	Показник	20__р.	20__р.		20__р.	
			абсол. знач.	у % до поперед. року	абсол. знач.	у % до поперед. року
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності					
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності					
3.	Коефіцієнт загальної ліквідності					
4.	Коефіцієнт платоспроможності					
5.	Коефіцієнт критичної ліквідності					
6.	Коефіцієнт покриття запасів					

Таблиця Г. 3. Аналіз ділової активності «Назва бази практики» за показниками оборотності активів

№ з/п	Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+, -)	
					абсолютне	відносне, %
1.	Коефіцієнт обертання активів					
2.	Коефіцієнт обертання оборотних активів					
3.	Коефіцієнт обертання запасів					
4.	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості					

Таблиця Г.4. Аналіз ділової активності «Назва бази практики» за показниками оборотності пасивів

№ з/п	Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+, -)	
					абсолютне	відносне, %
1.	Коефіцієнт обертання власного капіталу					
2.	Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості					
3.	Тривалість одного обороту					

Таблиця Г.5. Відносні показники оцінювання фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)	
					абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
<i>Показники структури джерел формування капіталу</i>						
1.1	Коефіцієнт фінансової автономії					
1.2.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу					
1.3.	Коефіцієнт фінансового ризику					
1.4.	Коефіцієнт фінансової стабільності					
1.5.	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів					
1.6.	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень					
1.7.	Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень					
1.8.	Коефіцієнт страхування бізнесу					
1.9.	Коефіцієнт страхування власного капіталу					
1.10.	Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу					
<i>Показники стану оборотних активів</i>						
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу					

Продовження табл. Г.5

1	2	3	4	5	6	7
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами					
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами					
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів					
<i>Показники стану основного капіталу</i>						
3.1	Коефіцієнт майна виробничого призначення					
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів					
3.3	Коефіцієнт нагромадження амортизації					
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів					

Таблиця Г.6. Аналіз формування та використання прибутку підприємства

№ з/п	Найменування показника	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+, -)	
					абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)					
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)					
3.	Валовий прибуток (збиток) ряд. 1-ряд. 2					
4.	Інші доходи операційної діяльності					
5.	Інші витрати операційної діяльності					
6.	Фінансовий результат від операційної діяльності (ряд. 3+ ряд. 4 – ряд. 5)					

1	2	3	4	5	6	7
7.	Доходи фінансової діяльності					
8.	Дохід від участі в капіталі					
9.	Інші фінансові доходи					
10.	Витрати фінансової діяльності					
11.	Фінансові витрати					
12.	Втрати від участі в капіталі					
13.	Фінансовий результат від Фінансової діяльності (ряд. 7–ряд. 8)					
14.	Інші доходи					
15.	Інші витрати					
16.	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування					
17.	Чистий прибуток (збиток)					

Таблиця Г.7. Показники рентабельності

№ з/п	Назва показника	Формула розрахунку	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+, -)	
						абсолютне	відносне, %
1.	Рентабельність продукції	$R_{пр} = \frac{В_{тп}}{С_{пп}} \times 100$, де $R_{пр}$ – рентабельність продукції $В_{тп}$ – валовий прибуток, отриманий від продажу продукції $С_{пп}$ – собівартість проданої продукції					
2.	Рентабельність виробу	$R_{в} = \frac{В_{п}}{С_{в}} \times 100$, де $R_{в}$ – рентабельність виробу $В_{п}$ – валовий прибуток, передбачений у ціні виробу $С_{в}$ – собівартість виробу					
3.	Рентабельність продажу продукції	$R_{п} = \frac{В_{тп}}{Г_{п}} \times 100$, де $R_{п}$ – рентабельність продажу $Г_{п}$ – грошові надходження від продажу продукції					
4.	Рентабельність основного капіталу	$R_{ок} = \frac{П_{ч}}{В_{на}} \times 100$, де $R_{ок}$ – рентабельність основного капіталу $П_{ч}$ – чистий прибуток $В_{на}$ – вартість немобільних активів (основних засобів, нематеріальних та фінансових активів)					
5.	Рентабельність капіталу підприємства	$R_{кп} = \frac{П_{ч}}{(В_{на} + В_{ма})} \times 100$, де $R_{кп}$ – рентабельність капіталу підприємства $В_{ма}$ – вартість мобільних активів					